

13. Tiistaina 8 päivänä maaliskuuta 1994

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi eräiden kiinteistöjen luovuttamisesta Vantaan kaupungille 240

Hallituksen esitys n:o 317/1993 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 1

2) Ehdotus laiksi maanmittausmaksusta annetun lain muuttamisesta 241

Hallituksen esitys n:o 304/1993 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 1

3) Ehdotus laiksi asumistukilain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta ”

Hallituksen esitys n:o 325/1993 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 1

4) Ehdotus laiksi Neuvostoliiton kanssa Saimaan ja Vuoksen juoksutussäännöstä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys n:o 316/1993 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 2

Toinen käsittely:

5) Ehdotus laiksi Valtionrautateistä annetun lain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys n:o 318/1993 vp
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 1

6) Ehdotus laiksi kiinteistörekisterilain muuttamisesta 242

Hallituksen esitys n:o 328/1993 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 2

7) Ehdotus laiksi yksityisistä teistä annetun lain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys n:o 327/1993 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 3

Ensimmäinen käsittely:

8) Ehdotukset laeiksi kuolleeksi julistamisesta annetun lain 7 §:n ja avioliittolain 43 ja 45 §:n muuttamisesta ”

Hallituksen esitys n:o 290/1993 vp
Lakivaliokunnan mietintö n:o 1

9) Ehdotus laiksi yhdyskuntapalvelun kokeilemisestä annetun lain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys n:o 301/1993 vp
Lakivaliokunnan mietintö n:o 2

10) Ehdotus laiksi työtuomioistuimesta annetun lain muuttamisesta 249

Hallituksen esitys n:o 5
Lakivaliokunnan mietintö n:o 3

Esitellään:

11) Hallituksen esitys n:o 9 laiksi tieliikennelain 66 §:n muuttamisesta ”

12) Hallituksen esitys n:o 11 laiksi tullitariffilain liitteenä olevan tullitariffin väliaikaisesta muuttamisesta 249

13) Hallituksen esitys n:o 13 laeiksi kauppakaaren 10 luvun, kuluttajansuojalain 7 ja 11 luvun ja kuluttajavalituslautakunnasta annetun lain 1 §:n muuttamisesta ..

14) Hallituksen esitys n:o 15 laeiksi perintö- ja lahjaverolain, verotuslain 85 §:n ja moottoriajoneuvoverosta annetun lain 31 §:n muuttamisesta 252

15) Asetus Singaporen kanssa tehdyn tekstiilituotteiden kauppaa koskevan sopimuksen voimaansaattamisesta (A 1)

Pöydällepanoa varten esitellään:

16) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 2 hallituksen esityksestä Viron kanssa kauppaa ja taloudellista yhteistyötä koskevista väliaikaisista järjestelyistä tehdyn pöytäkirjan muuttamista koskevan sekakomitean päätöksen eräiden määräysten hyväksymisestä (HE 299/1993 vp)

17) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 4 hallituksen esityksen johdosta laiksi tonttien myymisestä Kesko Oy:lle (HE 283/1993 vp)

18) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 5 hallituksen esityksen johdosta Viron kanssa keskinäisestä avunannosta tulliasioissa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä (HE 321/1993 vp) ..

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Pesälä.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aho E., Aho R., Alho, Andersson, Anttila U., Aula, Hassi, Hautala, Heikkinen, Hurskainen, Isohookana-Asunmaa, Järvilahti, Jätteenmäki, Kautto, Kohijoki, Koistinen, Korkea-Asunmaa, Laakso, Laukkanen M., Laukkanen V., Laurila, Lindroos, Lipponen, Louvo, Metsämäki, Moilanen, Morri, Mölsä, Nordman, Norrback, Nyby, Pietikäinen S., Pulliainen, Ranta,

Rehn E., Rehn O., Renlund, Riihijärvi, Rossi, Ryyänen, Saastamoinen, Salolainen, Sasi, Stenius-Kaukonen, Suhonen, Suominen, Toivonen, Tuomioja, Turunen, Vehkaoja, Viljamaa ja Vähäkangas.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Alho, Vähäkangas, Ranta ja Hautala.

Ilmoitussasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat E. Aho, Andersson, Aula, Lipponen, E. Rehn, O. Rehn, Ryyänen ja Salolainen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat R. Aho, Heikkinen, V. Laukkanen ja Viljamaa, tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat Isohookana-Asunmaa, Korkea-Asunmaa, S. Pietikäinen ja Suominen, tämän kuun 10 päivään virkatehtävien vuoksi edustajat Hassi, Hurskainen, Järvilahti, Jätteenmäki, Kautto, Laakso, M. Laukkanen, Louvo, Metsämäki, Moilanen, Mölsä, Nordman, Norrback, Nyby, Riihijärvi, Rossi, Saastamoinen, Sasi, Tuomioja ja Turunen, tämän kuun 11 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Toivonen ja yksityisasioiden vuoksi ed. Vehkaoja sekä tämän kuun 18 päivään muusta syystä ed. Morri.

Kirjalliset kysymykset

Toinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuna, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 721, 727—729 ja 731, kaikki vuoden 1993 valtiopäiviltä. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi eräiden kiinteistöjen luovuttamisesta Vantaan kaupungille

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 317/1993 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 1

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus laiksi maanmittausmaksusta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 304/1993 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 1

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi asumistukilain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 325/1993 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 1

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotus laiksi Neuvostoliiton kanssa Saimaan ja Vuoksen juoksuuussäännöstä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 316/1993 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 2

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotus laiksi Valtionrautateistä annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 318/1993 vp
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 1

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 1. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Kasurinen: Arvoisa puhemies! Viitaten liikennevaliokunnan mietinnön vastalauseeseen ehdotan, että käsittelyn pohjaksi otetaan vastalauseen mukainen lakiehdotus.

Ed. Tennilä: Herra puhemies! Olen yhtynyt tähän vasemmiston yhteiseen vastalauseeseen, ja kannatan ed. Kasurisen tekemää ehdotusta käsittelyn pohjaksi.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Yleiskeskustelussa on ed. Kasurinen ed. Tennilän kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy liikennevaliokunnan mietinnön, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittoa, on ed. Kasurisen ehdotus hyväksytty.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 86 jaa- ja 56 ei-ääntä; poissa 57. (Ään. 1)

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt liikennevaliokunnan mietinnön.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 9 ja 11 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Ehdotus laiksi kiinteistörekisterilain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 328/1993 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 2

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 2. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 5, 9, 13, 14 ja 14 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Ehdotus laiksi yksityisistä teistä annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 327/1993 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 3

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 3. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 40, 42, 43, 45, 47, 51, 54, 65, 99 a ja 107 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Ehdotukset laeiksi kuolleeksi julistamisesta annetun lain 7 §:n ja avioliittolain 43 ja 45 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 290/1993 vp
Lakivaliokunnan mietintö n:o 1

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 1.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Ehdotus laiksi yhdyskuntapalvelun kokeilemisestä annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 301/1993 vp
Lakivaliokunnan mietintö n:o 2

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 2.

Keskustelu:

Ed. M ä k i p ä ä : Arvoisa puhemies! Haluan näin lyhyesti kiittää hallituksen esityksiä. Tämä esityshän koskee yhdyskuntapalvelun kokeilemistä. Yhdyskuntapalvelu alkoi vuonna 1991 ja siinä oli muutama käräjäoikeus. Yhdyskuntapalvelukokeilun piirissä on ollut runsaat 600 vankia. Kuten hallituksen esityksen perusteluissa mainitaan, tästä on saatu ehdottomasti myönteisiä kokemuksia. Lain tarkoituksena on laajentaa kokeilua koko maahan, ja tämä alkaa huhtikuun 1 päivästä ja kestää vuoteen 1996 saakka.

Täytyy antaa tällaisesta pienestä myönteisestä esityksestä hallitukselle kiitokset. Yhdyskuntapalvelu tulee yhteiskunnalle myös halvemmaksi. Ei ole oikein, että varsinkin nuoria rikoksenteikiöitä pidetään vankiloissa, koska tällaiseenkin on mahdollisuus. Tällaisia myönteisiäkin esityksiä toivon hallitukselta entistä enemmän.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Yhdyskuntapalvelussa tietysti on haitallisiakin puolia, mutta koskaan ei järjestelmää keksitä sellaiseksi, että siinä ei niitä olisi.

Mutta minä kiinnitän samassa yhteydessä huomiota siihen, että yhdyskuntapalvelu ei sovi alle 18-vuotiaiden tekemiin rikoksiin erityisesti siitä syystä, että rankemmistakin rikoksista alle 18-vuotiaat tuomitaan ehdollisiin rangaistuksiin. Alle 18-vuotiaille rikoksentehtäjille ei ole omaa rangaistusjärjestelmää. Tietävästi hallitus on nyt tuomassa nuorisorangaistuksia koskevan järjestelmän tänne.

Toivoisin, että nimenomaan tähän asiaan kiinnittäisiin huomiota, eli alle 18-vuotiaille muutakin kuin ehdollista, sakkoa tai tuomitsematta tai syyttämättä jättämistä. Yksi mahdollisuus olisi tietysti arestirangaistus, jota olen joskus täällä ehdottanut ja josta olen puhunutkin, arestirangaistus yhtenä konkreettisena yhteiskunnan taholta tulevan huomautuksen muotona nuorelle ihmiselle, jota täytyy välittömästi huomauttaa rikokseen syyllistymisen jälkeen siitä, että hän on astunut pois kaidalta polulta, mutta kuitenkin sillä tavalla, että häntä ei kokonaisuudessaan menetetä vaan hänellä on mahdollisuus palata normaaliin yhteiskuntaelämään. Tämä edellyttää sitä, että yhteiskunta mahdollisimman aikaisessa vaiheessa huomauttaa siitä. Alle 18-vuotiaille niitä mahdollisuuksia ei nyt ole.

Toivon, että ministeri Pokka kuunteli tämän toisella korvallaan ja erilaisia muotoja tuodaan tähän saliin käsiteltäväksi alle 18-vuotiaiden osalta, lieviä mutta kuitenkin asiaan vaikuttavia.

Ed. H a l o n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Aitonien esille ottama asia on lakivaliokunnan mietinnössä myös mainittu juuri sen vuoksi, että nimenomaan eduskunta itse on ollut kovinkin kiinnostunut nuorisoon kohdentuvien seuraamusjärjestelmien kehittämisestä. Tässä mielessä valiokunta katsoi, että ollaan laajemmaltikin ottaen menossa oikeaan suuntaan.

Arvoisa puhemies! Haluan ihan lyhyesti vain mainita sen, että vasta pari viikkoa sitten oli Euroopan neuvoston aloitteesta eurooppalaisten vankiloiden johtajien ja niistä vastuussa olevien kokous, jossa todettiin melko yksimielisesti se ruuhkautuminen, mikä eurooppalaisissa vankiloissa tällä hetkellä on. Sekä oikeushallinnon että myös täytäntöönpanopuolen, vankilapuolen, viranomaiset kiinnittivät huomiota siihen, että uusia seuraamuksia pitäisi jäsenmaissa ottaa käyt-

töön, koska ei voi olla mitään mieltä tässä jatkuvassa vankilakierteessä.

Arvoisa puhemies! Suomi poikkeaa monista muista maista juuri sen vuoksi, että meillä rangaistusseuraamusten monipuolistaminen on juuri nyt laajentunut siten, että meillä ei näy tällaista vankeustuomioiden nousua vaan päinvastoin se on aika hyvälläkin mallilla. Tässä mielessä yhdyskuntapalveluseuraamuksen jatkaminen koko maata käsittäväksi on erinomaisen hyvä asia.

Kun näen, että listassa on myös ed. Zyskowitzin puheenvuoro jälkeeni, haluaisin kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että perustuslaillisesti on oltu aikaisemmin hiukan epäilyttävässä tilanteessa, koska kansalaisten pitäisi olla yhdenvertaisia lain edessä, ja yhden seuraamuksen osalta ovat maan eri osat olleet eri asemassa. Nyt tämä virhe korjaantuu ja tässä mielessä asia on kunnossa. Mutta sen sijaan perustuslain ja myös pysyvän oikeushallinnon ja rangaistusjärjestelmän kannalta ei ole oikein se, että näinkin laaja kokeilu on edelleenkin tehty määräaikaisena. Tämä jäi meitä lakivaliokunnassa kaivelemaan, jos näin voi sanoa, mutta kun kuitenkin tämä liittyy rikosoikeusprojektiin yhtenä osana ja sen viimeisessä osassa käsittäkseni on tulossa koko seuraamusjärjestelmän uusiminen, niin nämä kokemukset, mitä nyt yhdyskuntapalvelusta voidaan saada, voidaan hyvällä tavalla siihen liittää.

Tästä johtuen, arvoisa puhemies, opposition kansanedustajana ja lakivaliokunnan varapuheenjohtajana voin sanoa, että hallituksen esitys on aivan oikean suuntainen. Toivon vilpittömästi, että hallitus pitäisi huolta myös siitä, että Kriminaalihooltoyhdistyksellä sekä seuraamusjärjestelmästä kaikinensa vastuussa olevilla viranomaisilla olisi myös riittävät resurssit tämän aikaansaamiseksi erityisesti sen vuoksi, että Kriminaalihooltoyhdistys joutuu pitämään myös muiden rangaistuksiin tuomittujen monista sosiaalipuolen asioista huolta. Nyt ne resurssit, mitä tähän laitetaan, ovat tietysti jostakin muualta pois.

Ed. Z y s k o w i c z : Arvoisa herra puhemies! Haluaisin tämän asian yhteydessä vähän laajemminkin kiinnittää huomiota rangaistusseuraamuksiin ja kriminaalipolitiikkaan. Minua hämmästyttää se, että oikeusministeriön piiristä jatkuvasti tulee erilaisia työryhmämietintöjä tai vastaavia ehdotuksia, joissa esitetään rangaistusten lieventämistä. Kysyisinkin oikeusministeri Pokalta: Mikä on se kriminaalipoliittinen ajatus tai linja, joka on oikeusministeriön valmistelun ja

ilmeisesti ns. rikoslakiprojektiin liittyvien ehdotusten takana?

Toinen asia, mihin kiinnittäisin huomiota, on se, että kun konnia on saatu telkien taakse, niin se eivät tahdo siellä pysyä. Mitä aiotaan tehdä, jotta vaaralliset rikoksenteikijät eivät nykyiseen tahtiin pakenisi vankiloista?

Ed. Häkämies: Herra puhemies! Itse tähän yhdyskuntapalveluun: On sinänsä hyvä asia, että se laajenee koko maahan, mutta olen sen käytössä hieman skeptinen, koska siinä on mielestäni se vakava ongelma, että yhdyskuntapalvelua ei voi käyttää ehdollisen rangaistuksen vaihtoehtona, vain ehdottoman. Silloin voidaan monta kertaa kysyä, että kun henkilö on nuori tekijä, tehnyt niin paljon rikoksia, että tulossa on ehdoton vankeusrangaistus, niin on monta kertaa menty jo aivan liian pitkälle, kuten ed. Aittoniemikin puheenvuorossaan totesi.

Olisin myös yhtynyt ed. Zyskowiczin lailla siihen huoleen, että meille ainakin oikeusministeriön virkamiesten toimesta jatkuvasti annetaan se kuva, että rikoksenteikijämäärissä oltaisiin menossa selvästi parempaan suuntaan. Toisaalta sitten, kun ihmisten kanssa keskustelee, aivan selvästi tällainen yleinen turvattomuus ja huolestuneisuus niin omaisuuden kuin henkilökohtaisen turvallisuudenkin kohdalla on nousussa. (Ed. Halonen: Mistähän se johtuu? — Ed. Jaakonsaari: Ettei vain köyhyyttä olisi enemmän!) Sen takia sellaiset esitykset, joissa jatkuvasti pyritään niin sanotusti vankilukumäärän vähentämiseen ja rangaistusten lieventämiseen, eivät voi olla oikea suunta.

Ed. Alho merkitään läsnä olevaksi.

Oikeusministeri P o k k a: Herra puhemies! Kun ed. Zyskowicz suoraan kysyi, niin hän on oikeutettu saamaan ainakin joitakin vastauksia.

Ensinnäkin mitä tulee käsiteltävänä olevaan lakiesitykseen eli yhdyskuntapalvelun laajentamiseen, niin tähän käsittääkseni eduskunta on hyvin monessa yhteydessä yhtynyt ja asiaa kiihertinyt, koska yhdyskuntapalvelusta eli järkevällä työllä rikoksen soveltamisesta on saatu myönteisiä kokemuksia.

Ed. Halonen oli ihan oikeassa kiinnittäessään huomiota siihen, miten Kriminaalihuoltoyhdistykset selviytyvät tästä tehtävästä. Uskon kyllä tämän toiminnan kykyyn selviytyä ja hoitaa

tämä lisääntynekin tehtävä. Heillehän on tulossa, niin kuin tämä talo on tahtonut, vielä jatkossa uusi nuorisoseuraamusta koskeva asia, josta hallituksen esitys on oikeusministeriössä käytännöllisesti katsoen ruotsinkielistä käännoystä valmis.

Ed. Zyskowiczin kysymykseen palaan siinä mielessä, että kun kysyitte rikoslain valmistelusta ja uudistamistyöstä, niin tähän on vanha projekti. Itse asiassa rikoslain kokonaisuudistusta meillä on osittaisuudistuksena tehty niin kauan kuin minä ja ed. Zyskowicz olemme olleet eduskunnassa, eli käsittääkseni 70- ja 80-lukujen vaihteesta lähtien. Silloinen oikeusministeri Taxell käynnisti tämän työn. Eli on pyritty kokonaisuudessaan uudistamaan meidän tsaarinvalan ajoilta oleva rikoslakimme. Tietysti siihen, minkälaisia kriminaalipoliittisia painotuksia, suuntaviivoja esitetään, voi aina lyhyesti sanoa, että kun valmistelutyö on nyt parikymmentä vuotta jatkunut, niin se tuottaa hyvää valmistelutyötä ja ehdotuksia. Jokainen niistä käy läpi aika perusteellisen lausuntokierroksen, ja kulloisetkin ajan virtauksetkin niihin jonkin verran vaikuttavat. Yleensä on niin, että jokainen ministeriö on päällikkövirasto ja kukin ministeri aina omalla toimikaudellaan, joka nykyään on kestänyt suurin piirtein vaalikauden, oman linsansa arvioi, kun hän miettii, miten oman kautensa aikana eduskunnalle esityksiä lähettää ja missä muodossa.

Sellaiset ajatukset, että pyritään vankilukua vähentämään ja toisaalta pitäisi pitää huolta rikollisuuden kasvun ehkäisemisestä, eivät ole, ed. Häkämies, toisilleen vastakkaisia piirteitä. Kyllä minä olen kokenut oman tehtäväni niin, että minun asiani on huolehtia siitä, että liian nuoria ihmisiä ei lähetetä vankilaan, ja sen vuoksi on valmisteltu mm. nuorisoseuraamusrangaistusta, joka tarkoittaa sitä, että järkevällä työllä tai muulla yhteiskuntaa hyödyttävällä tavalla sovitaa sen rikoksen, jonka on tehnyt, ilman että joutuu siitä vankilaan.

Sekin on totta, että eiväthän meillä vankiluvut ole mitenkään huonot verrattuna monen muuhun Euroopan maahan eli meillä on vankilukuja pystytty pitkällä viipeellä vähentämään. Toisaalta tilanne on se, että on aika kovaa vankiainesta ja heidän osaltaan on tullut ongelmia. Tietysti voidaan valvontaa tehostamalla ja monilla muilla käytännön toimilla estää vankipakoja. Mutta silloin, kun keskustellaan kolmesta Etelä-Suomen vankilasta, Helsingin, Turun ja Riihimäen vankiloista, niin ne ovat vanhoja laitoksia ja ra-

kenteellisesti myös aika hankalia sekä vartijoiden että myös vankien turvallisuuden kannalta. Ne vaatisivat aikamoisen saneerausohjelman, joka maksaa. Valitettavasti tällä hetkellä ainakin on pakko todeta, että sellaista rahasummaa ei ole saatu, joka avaisi mahdollisuuden näiden kolmen vanhan vankilan perusteelliseen korjaamiseen, mitä varmasti nytkaikaa edellyttää. Asiastahan on melko pitkällä oleva työryhmän ehdotus, mutta rahoituksen osalta asia on auki.

Sen sijaan muita keinoja varten, jotka liittyvät esimerkiksi vankiloiden huumeongelman hoitamiseen, on oikeusministeriössä valmisteilla rangaistusten täytäntöönpanoasetusta koskeva muutos, joka myös on tulossa vielä tämän eduskunnan käsiteltäväksi ja joka antaa tiettyjä uusia keinoja huolehtia vankiloitten sisäisestä ilmapiiristä. Siitäkin huolimatta että nämä kaikki toimet tehtäisiin, varmaan pakoja tulee. Se on aina kulloisenkin erikoisen tutkinnan paikka, mistä asia aiheutui ja mitä voidaan tehdä välittömästi turvallisuuden parantamiseksi.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Ei ole kysymys siitä, onko vankila vanha vai ei, onko siinä ruosteiset ovet vai ei vankien karkaamisen suhteen. Kanadassa olimme, ed. Vähänäkkin ainakin oli mukana, vankilassa. Se oli vanha vankila, ruosteiset ovet ja muuta, mutta sieltä ei ole 17 vuoteen karannut kukaan. Kyllä on kysymys siitä, miten järjestelmät toimivat. Suomessa karkaa vankeja aivan liian paljon. Kanadan matkalla oli myös ylijohtaja Lång. Olisi ottanut oppia, miten ovet suljetaan. Vain tarpeeksi suuri lukko, ei ole väliä, onko vanha vai uusi.

Mitä tulee vankiluvun vähenemiseen, niin totta kai vankiluvut vähenevät Suomessa luonnollisesti, kun poliisin tutkinta- ja selvitysprosentti vähenee, ei pystytä rikoksia enää selvittämään. Niistä rikoksista, jotka saadaan selville, lätkitään ehdollisia rangaistuksia tai sakkoja. Totta kai vankiluvut saadaan tällä tavalla väheneeseen, mutta ei se ole mikään itsetarkoitus, vankilukujen väheneminen. Vankiluvut vähenevät siinä suhteessa, mikä on yhteiskunnallinen tilanne rikospuolella. Silloin se on normaali yhteys tällaisissa asioissa.

Varsinaisesti pyysin puheenvuoron todetakseksi vielä lopuksi alle 18-vuotiaista. Ongelmahan on se, että heille langetetaan ehdollisia vankeuksia jatkuvasti toinen toisensa perään. He unohtavat sen, että yhteiskunta on toisinaan, kunnes sinä päivänä, kun tulee 18 vuotta täyteen ja tulee taas murtovarkaus, niin sitten lätkätään kaikki

kerralla, tuomio päälle. Tämä on se, joka tietyllä tavalla johdattaa nuoren rikoksentehtijän, kun yhteiskunta ei riittävän aikaisessa vaiheessa riittävän konkreettisesti puutu asiaan, siihen, että eräänä päivänä elämä on mennyt. 18-vuotiaana paukautetaan 1,5—2 vuotta kakkua. Silloin elämä on mennyt. Minä kyllä odotan tältä ministeri Pokan esittämältä nuorisorangaistusjärjestelmältä, vaikka hän ei nyt siihen sen enempää puuttunutkaan, muutakin kuin työntekoa, arestirangaistusta tai jotakin. Jotakin täytyy olla konkreettista eikä se, että näytetään työn päähän pelkästään uraa.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Herra puhemies! Olen toki hyvin tietoinen siitä, että oikeiston melkein-pä ainoa kriminaalipoliittinen tavoite tai asiain hoitotapa on rangaistuksien osalta rangaistuksien koventaminen, eli niin kuin ed. Zyskowiczin puheesta tuli esiin, että pamppu ja rankkari on ainoa, mikä nuorison pitää kurissa. Tämän kyllä toki ymmärrän ja tiedän. Mutta sitä en ymmärrä ja ihmettelen, että kun puhutaan nuorten yhteiskuntapalvelun laajentamisesta, niin siinä yhteydessäkin vedetään tämä vanha mieluihin virsi esiin. Tässähän pyritään nimenomaan siihen, että tulevassa myöhemmässä elämässään eivät nuoret enää ajautuisi rikosten tielle ja he voisivat saada kunnollisen näpäytyksen ensitöistään, pahosta töistä, yhteiskuntapalvelujärjestelmän muodossa. Vankilahan ei ole mikään muu kuin rikollisuuden korkeakoulu.

Myös ihmettelen ed. Häkämiehen mainintaa, että ehdollisen rangaistuksen yhteyteen pantaisiin tämä yhteiskuntapalvelukokeilu. Sehän on aika erikoinen järjestelmä, että tuomitaan ehdolliseen rangaistukseen ja sitten kuitenkin pannaan yhteiskuntapalvelukokeiluun. Eiväthän ne sovi järjestelmällisesti yhteen, minkä luulisi juristi Häkämiehen ymmärtävän, mutta ei vaan.

Yhdyn ed. Aittoniemen käsitykseen siitä, että tälle nuorimmalle rikoksentehtijäpolvelle, alle 18-vuotiaille, sen sijaan joku muu näpäytys varsinaisen ehdollisen tuomion ohella voitaisiin kehittää.

Ed. Vähäkangas merkitään läsnä olevaksi.

Ed. N i k u l a : Arvoisa puhemies! Oikeusministeri Pokka selvitti rikoslakiprojektin historiaa. Kun olen siinä aikanaan oikeusministeri Taxellin määräyksestä ollut 80-luvun, niin voin vakuuttaa kokouksen puhujille, että yleistä

rangaistuksen lieventämistavoitetta tässä uudistuksessa ei ole. Rangaistuksen on oltava oikeassa suhteessa teon vahingollisuuteen ja vaarallisuuteen sekä teosta ilmenevään tekijän syyllisyyteen. Tämä on perustavoite ja tällä tavoin on toimittu. Ideana ja ajatuksena on tietysti se, että esivalta ei suotta miekkaa kannan. Mutta on koko ajan tietysti myös mietittävä sitä, mitkä ovat todella vahingollisia, vaarallisia torjuttavia tekoja, joihin ankarat rangaistukset tehoavat. Tässä suhteessa talousrikokset ovat tietysti avainasemassa, koska ne perustuvat usein hyvin kylmään laskelmointiin kiinnijäämisriskillä.

On hyvä, että ed. Häkämies on tästä rangaistusasiasta näinkin kiinnostunut, kun lakivaliokunnassa odottaa käsittelyä laaja työ- ja ympäristörikoksia koskeva kokonaisuus, joka toivon mukaan tänä keväänä saadaan tänne käsittelyyn ja joka avaa kriminalisoinnille yhteiskunnallisesti hyvin tärkeitä ulottuvuuksia.

Mitä vankila-asioihin tulee, niin oikeusministeri Pokka muistutti myös taloudellisesta tilanteesta. Edustajille on tänään jaettu eilen ilmestynyt Virallinen lehti, josta voitte katsoa, miten valtiovarainministeriö ohjeistaa oikeusministeriötä. Menokehykset koko ajan pienenevät. Jollei vankiluku pysy kurissa ja mahdollisesti tästäkin vielä alene, niin sitten alenee tuomariluku. Nämä ovat kovia lukuja, joita valtiovarainministeri Viinanen on oikeusministeriölle asettanut, ja ne koskettavat todella kaikkien meidän turvallisuutta, niin kuin ed. Häkämies aivan oikein huomautti.

Yleisestä tilanteesta kiinnitän huomiota tämän päivän Tilastokeskuksen uutisiin, joiden mukaan rikollisuus on alenemassa. "Lama lanistaa rosvotkin" oli tuo otsikko, joka siinä ruudussa näkyi.

Ed. Lehtinen: Arvoisa herra puhemies! Ed. Vähänäkkille toteaisin, että siinä mielessä tietysti puheenvuoro oli hieman omituinen, että me keskustelemme tässä hallituksen esityksestä laiksi yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta annetun lain muuttamisesta. Tällä lakiesityksellä on ollut tarkoitus nimenomaan saada kyseinen rangaistuskäytäntö koskemaan koko maata.

Mitä muuten tulee ed. Vähänäkin puheeseen, niin toivoisin, että täällä ei kuitenkaan taas tehtäisi tällaisia yleistyksiä. Kyllä nähdäkseni järkevä kriminaalipoliittinen linja on se, että rangaistuksen täytyy olla suhteessa rikoksen suuruuteen. Mitä ilmeisintä on myös se, että aikojen kuluessa meidän rikoslaissamme on käynyt niin,

että siellä on rangaistuksia, jotka ovat nimellisesti pidempiaikaisia, kuin mitä tosiasiallisesti on jo useamman vuoden aikana noudatettu. Tällöin voidaan kysyä, onko järkevää, että tosiasiallinen rangaistus, joka oikeuskäytännön mukaan tullaan oikeusistuimessa saamaan, on kirjoitettu valmiiksi lakiin, vai onko tarkoitus, että menään tuomarivaltion suuntaan ja tuomari yhä suuremmassa määrin soveltaa lakia itse. Itse näen sen, että laissa kirjoitettu rangaistuksen määrä ja tosiasiallisesti tuomioistuimessa annettavan rangaistuksen pituus vastaavat toisiaan, järkevämpänä vaihtoehtona.

Sinänsä muutenkaan ei mielestäni ole itsetarkoitus vankiluvun pienennys sen enempää kuin vankiluvun suurennuskaan, vaan siinä on löydetävä sellainen linja, joka todellisuudessa auttaa tässä tilanteessa. Meillä on esimerkkejä maista, joissa vankiluku on ollut hyvin pieni tai vastaavasti hyvin suuri väestömäärään nähden, eikä sillä ole ollut välttämättä tekemistä sen kanssa, miten turvalliseksi ihmiset ovat yhteiskunnassa tunteneet olonsa. Esimerkkinä on mm. Yhdysvallat, jossa vankiluku on suhteessa väestömäärään hyvin suuri, mutta ihmiset tuntevat olonsa aika turvattomiksi.

Ed. Z y s k o w i c z : Arvoisa herra puhemies! Ed. Vähänäkki ymmärsi puheenvuoroni väärin tai ehkä tuonne salin toiselle laidalle kuuluu vähän huonosti. En ole moittinut nyt esillä olevaa hallituksen esitystä. Päinvastoin yhdyn lakivaliokunnan käsitykseen siitä, että esitys on hyvin perusteltu.

Olen tämän asian yhteydessä todennut ja kummeksunut sitä, että oikeusministeriön piirissä tapahtuvassa valmistelutyössä, joka tosin, niin kuin ministeri Pokkakin totesi, on saatettu alulle jo hyvin monta vuotta sitten, yhä uudestaan tulee ehdotuksia rangaistusten alentamisesta tai lieventämisestä. Toisin sanoen, ed. Vähänäkki, en ole vaatinut rangaistusten koventamista, mutta en ole oikein halunnut yhtyä semmoiseen yleislinjaan, että kautta linjan pitäisi pyrkiä rangaistuksia lieventämään.

Mitä ed. Nikulan puheenvuoroon tulee, siltä osin totean vain sen, että budjettikehyksistä on koko hallitus sopinut ja koko hallitus tietyllä tavalla vastuussa, että siinä ei yksin valtiovarainministeri Viinasta tule tässä yhteydessä muistaa.

Ed. H ä k ä m i e s : Herra puhemies! Ed. Vähänäkki on nyt hieman käsittänyt tämän asian

väärin. Jos yhdyskuntapalvelu voitaisiin tuomita ehdollisen rangaistuksen sijasta, eihän siinä silloin syntyisi, ed. Vähänäkki, kahta rangaistusta, kun se tuomitaan jonkin sijasta. Teidän täytyy hieman perehtyä tähän asiaan tarkemmin.

Mitä tulee oikeiston kriminaalipoliittisiin näkemyksiin, niin silloin kun olen yhdessä ed. Vähänäkin kanssa ollut yhteisessä kotiläänissämme poliisien kanssa keskusteluissa, kyllä minulla ja ed. Vähänäkällä on ollut hyvin samansuuntaiset kriminaalipoliittiset näkemykset. Voi olla, että tässä salissa taas hän edustaa jotain toista näkökantaa, mutta kotimaakunnassa olen huomannut hänen edustavan varsin tiukkaa ja sinänsä selkeää kriminaalipoliittista linjaa.

Ed. T a i n a : Arvoisa puhemies! Siinä vaiheessa kun yhdyskuntapalvelujärjestelmää luotiin, käytiin jo keskustelua siitä, että tämän pitäisi olla vaihtoehto myös ehdollisille rangaistuksille tai sen pitäisi olla nimenomaan nuorille rikollisille seuraamus tehdystä väärästä teosta. Tällä hetkellähän on niin, että nuoret eivät saa mitään seuraamusta tekemistään rikoksista. He eivät toisin sanoen opi käyttäytymään oikein, koska yhteiskunta ei tuomitse heidän tekoaan.

Tästä asiasta on paljon keskustelu myös sosiaalivaliokunnassa, esimerkiksi viime kaudella, kun puhuttiin lastensuojelusta, ja silloin lastensuojeluviranomaiset ja eri asiantuntijatahot olivat erittäin huolestuneita siitä, että tosiaankin yhteiskunta jättää reagoimatta. He esittivät asian niin, että kun nuorisorikolliset useimmiten ovat nuoria ja lapsia, joista kukaan ei välitä, niin ei sen jälkeen välitä edes yhteiskunta. He tarvitsivat jonkun, joka välittää, ja yhteiskunta omilla rajoituksillaan ja seuraamuksillaan osoittaisi välittävänsä näistä nuorista.

Tämä on minun mielestäni erittäin vakava asia ja näiden nuorten kannalta erittäin tärkeä asia. Siitä syystä on valitettavaa, että oikeusministeriö ei näe tämän asian tärkeyttä.

Ministeri Pokka totesi, että nuorisoseuramusjärjestelmä oltaisiin luomassa. Se olisi pitänyt luoda jo vuosia vuosia sitten. Kun nyt ministeri Pokka on jättämässä tehtävänsä, niin pahaa pelkää, että tämä asia ei taaskaan etene. Toivoisin, että ministeri Pokka vielä viimeisinä ministripäivinään hoitaisi tämän asian kuntoon.

Oikeusministeri P o k k a : Herra puhemies! Minä toivoisin, että ed. Taina tutustuisi hiukan paremmin oman vaalipiirinsä tilanteeseen, miten alaikäisiä rikoksentekeyttä on kohdeltu ja

heitä pyritty auttamaan. Käsittääkseni esimerkiksi Tampereen kaupunki on ihan kohtalaisen hyvä esimerkki siitä, miten sovittelujärjestelmä toimii eli nuori joutuu kohtaamaan rikoksensa uhrin ja sopimaan asian, mitä pidän, vaikka se onkin lähinnä sosiaaliviranomaisten alulle panema toimi, myös oikeusministeriön puolelta ihan järkevänä ehdotuksena, ja me olemme ajaneet sitä.

Ed. Tainan puheenvuoroa oikaisisin sikäli, että eihän pidä paikkaansa, niin kuin hän täällä kertoi, että nuoret eivät yleensääkään saa rangaistuksia teoistaan. Kyllä osa nuorista joutuu Keravan nuorisovankilaan ja osa saa ehdollisia tuomioita. Osa voidaan niiden pykälien mukaan, mitkä eduskunta on edellisellä vaalikaudella hyväksynyt, jättää syyttämättä ja tuomitsematta. Nyt ollaan kehittämässä sellaista järjestelmää tästä nuorisoseuramuksesta, että nuorelle tulee jokin rangaistus, eli hän ei koe, niin kuin jotkut tällä hetkellä kokevat, että ehdollinen tuomio ei ole mikään tuomio.

Ed. V i s t b a c k a : Herra puhemies! Täällä salissa on hyvin paljon keskusteltu yhdyskuntapalvelusta ja ehdollisesta rangaistuksesta nimenomaan silloin, kun ensimmäisiä kokeiluja lainsäädännön avulla yhdyskuntapalvelusta tehtiin. Silloin kiinnitettiin huomiota nimenomaan siihen, että nykyinen oikeuskäytäntö hyvin harvoin tuomitsee ehdottomia rangaistuksia. Niin kuin ed. Aittoniemi totesi, käytäntönä on se, että tulee useita peräkkäisiä ehdollisia rangaistuksia. Tällöin nuori ei ymmärrä sitä, että yhteiskunta on puuttunut asiaan jollakin tavoin, koska siitä ei ole mitään konkreettista seurausta.

Sen johdosta minun mielestäni olisi ollut to-della hyvä tavallaan yhteensovittaa ehdollista rangaistusta ja yhdyskuntapalvelua, mitä aikaisemmin eräät edustajat ovat esittäneet. Minun mielestäni se olisi ollut käytännön elämän kannalta järkevämpi vaihtoehto.

Ed. Lehtiselle haluaisin todeta, että minun mielestäni suurempi ongelma on siinä, että kun tuomitaan rangaistukseen, niin ei tarvitse istua kuitenkaan kuin puolet tai kolmasosa, harvoin edes kahta kolmasosaa rangaistuksesta. Se ei ole minun mielestäni niin suuri ongelma, että pykälässä on hieman suurempi haarukka, jonka sisälle rangaistus tulee asettaa.

Ed. Ranta merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Niinistö: Arvoisa puhemies! Haluaisin ensiksi ed. Vähänäkille todeta, että hänen puheensa sisälsi äärettömän loogisen ristiriidan. Kun kaipaatte, että nuorille tulisi jokin konkreettinen seuraamus ehdollisen asemesta, niin yhdyskuntapalveluhan olisi juuri sellainen, jos sitä voitaisiin käyttää ehdollisen rangaistuksen sijasta. Tähän asti olette aika tiukasti ollut niin kuin sosialidemokraattinen ryhmäkin sitä mieltä, että yhdyskuntapalvelua voi käyttää ainoastaan ehdottoman rangaistuksen asemesta.

Täällä on puhuttu paljon rangaistusskaalasta. Kannattaisi muistaa, että Suomi on Euroopan liberaalein rikoslainsäädännön seuraamusosaltaan. Tässä ehkä kannattaisi muistella vaikka lakivaliokunnan Ruotsin-matkaa, jossa oltiin ihan oikeudessa seuraamassa juttua, josta me kaikki olimme yksimielisiä, että Suomessa ei tästä olisi edes juttua noussut. Ruotsissa siitä tuli neljä kuukautta ehdollista ja oheissakko, mikä yllätti kyllä oikeusministeriön asiantuntijatkin aika lailla pahasti.

Ed. Lehtinen kiinnitti täällä huomiota siihen, että asteikot ja tuomittavat rangaistukset poikkeavat oleellisesti toisistaan niin, että pysytään asteikon alapäässä. Se pitää paikkansa. Kuitenkin jos asteikkoja alennetaan, se merkitsee myös alapäähän tuomittujen rangaistusten alentamista edelleenkin. Siitähän saatiin kokemus silloin, kun eräitä kahden vuoden maksimiaikoja alennettiin puoleentoista. Käytännössä se johti siihen, että tuomiot alenivat 2—3 kuukautta jne.

Kaikkein suurin ongelma sisältyy siihen, että kun me puhumme näistä tuomioista, meidän täytyy tietää, että niistä todellinen, tuomioistuimen tuomitseman rangaistuksen asemesta kärsittävä rangaistus on 1/9—1/6 johtuen meidän yhdistämis-, yhtenäisrangaistus- ja ehdonalaisen vapauden säännöksistämme. Minusta lakivaliokunnan pitäisi nyt edelleen pontevasti noudattaa eduskunnan jo aikaisemmin ilmaisemaa tahtoa siitä, että Suomessa on siirryttävä realirangaistusjärjestelmään, joka tarkoittaa, että tuomioistuimen tuomitsema rangaistus myös kärsitään.

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Ajattelin ottaa kantaa käsillä olevaan asiaan eli yhdyskuntapalvelukokeilun laajentamiseen koko maahan. Tämä on merkittävä ja hyvä asia, että voidaan saavuttaa koko maahan tasa-arvoisen toiminta.

Sen sijaan olen huolestunut laista sen johdosta, että pelkään Kriminaalihuoltoyhdistyksen resursseja. Ne eivät pysty huolehtimaan varmasti

riittävällä tavalla niistä tehtävistä, joita sillä tällä hetkellä on. Muun muassa vastaanottokodit ja asuntotoiminta jäävät kuntien rahoituksen varaan ja kuntien päätettäväksi. Toivoisinkin, että valiokunta olisi ottanut vähän voimakkaamman kannanoton mietintöön, että olisimme voineet turvata myös näiden asioiden kohdalta rahoituksen.

Täällä on ed. Vähänäkkiä syytelty aika monelta taholta. Sanoisin, että aika paljon turhia syytöksiä, koska hän jo lakivaliokunnassa ollessaan on kantanut huolta nimenomaan tästä yhdyskuntapalvelukokeiluasiasta ja myös siitä, että nykyisen hallituksen tulisi kantaa huolta myös rahoituksesta silloin, kun toimintaa laajennetaan.

Ed. Vähänäkki: Arvoisa puhemies! Kiitoksia edustajatoveri Tykkyläiselle, mutta voin sanoa, etten tunne siitä kovaa huolta, jos saan arvostelua tämän salin oikealta laidalta, vaan voin paremminkin todeta, että olen puhunut oikein ja sydämestäni, jos sieltä arvostelua tulee.

Ed. Häkämiehelle olisin todennut, että hän ensimmäisessä tätä yhdyskuntapalvelua koskevassa puheenvuorossaan nimenomaan ei puhunut yhdyskuntapalvelusta ehdollisen rangaistuksen sijasta, vaan yhdessä sen kanssa, minkä vuoksi tämän kritiikin häneen kohdistin.

Mitä tulee sitten hänen mainintaansa siitä, että olen kotimaakunnassa poliisiviranomaisille vaatinut eräitä ankaria rangaistuksia, se pitää kahden rikosryhmän osalta erinomaisen hyvin paikkansa. Toinen on lisääntynyt väkivalta kaduilla, ja toinen, mikä Itä-Suomessa rajan pinnassa on tärkeää, on laittomat rajan ylitykset. Niissä pitää mielestäni rangaistusmaksimia lisätä ja myös praksista, käytäntöä, tuomioistuinissa. Sen sijaan, jos ed. Häkämies olisi viime kaudella ollut useammin läsnä yhteisessä lakivaliokunnassamme, hän olisi varsin hyvin muistanut, että edustin mm. omaisuusrikosten kohdalla hyvin liberaalia linjaa, ja sen seurauksena mm. varkausrikoksen rangaistusmaksimi huomattavasti pieneni. Siinä rintamassa oli muistamani mukaan silloinen hallituspuoluekumppanimme kokoomuskin mukana, koska siitä ei loppujen lopuksi äänestetty.

Lopuksi olisin toivonut, että ministeri Pokka olisi täällä edelleen läsnä. Valitettavasti hän lähti pois, mutta ehkä terveiset menevät. Kun kerrankin nuorten rikollisuus kiinnostaa kokoomusta, täällä on puhuttu asian vierestä. Varsinkin ed. Lehtinen, joka syytti toisia siitä, itse puhui kai-

kesta muusta kuin yhdyskuntapalvelusta. Toisin sanoen toivoisin, että oikeusministeri Pokka toisi, kun näin suuri innostus asiaan on, mahdollisimman pian kriminaalipoliittisen selonteon.

Ed. Niinistö: Arvoisa puhemies! Näyttää siltä, että olisi todella paikallaan käydä eduskunnassa aika laajakin keskustelu meidän rangaistusseuraamuksistamme. Ed. Vähänäkki on kovin valikoiva. Hän haluaisi laittoman maahan tuonnin kieltää. Minusta tätä ongelmaa pitäisi nyt lähestyä ihan perustavaa laatua olevalta tasolta, eli meidän rangaistusjärjestelmämme paikka paikoin on sellainen, että se johdattaa ihmisiä ajattelemaan, että rangaistuksen uhallakin, kiinnijäämisriskistä huolimatta jokin teko kannattaa tehdä. Esimerkiksi tavanomaisilla näpistyksillä kykenee ahkeran puoleinen näpistäjä kivuttomasti 20 000—30 000 markan käteisansioihin kuukaudessa, jolloin jo hankintamenona on otettu näpistyksistä maksettavat sakkorangaistukset pois.

Tällainen rangaistusjärjestelmä ei pitkään toimi. Ed. Vähänäkki varmasti tarkoitti viitata siihen, että jos rajan yli tulee ehkä rikollistakin ainesta, siellä saatetaan tällaisia edun vertailuja tehdä, että kannattaa tulla ansaitsemaan, vaikka sitten saakin näpistäjän maineen. Näpistämisellä ei Suomessa suorastaan pääse vankilaan, vaan sehän on aina sakoilla tuomittava. Sen takia minusta tällainen perustavaa laatua oleva keskustelu olisi kyllä paikallaan. Emme me voi houkuttaa nuoria ihmisiä valitsemaan rikollisen uraa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Ehdotus laiksi työtuomioistuimesta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 5
Lakivaliokunnan mietintö n:o 3

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 3.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

liikennevaliokuntaan:

11) Hallituksen esitys n:o 9 laiksi tieliikennelain 66 §:n muuttamisesta

valtiovarainvaliokuntaan:

12) Hallituksen esitys n:o 11 laiksi tullitariffilain liitteenä olevan tullitariffin väliaikaisesta muuttamisesta

13) Hallituksen esitys n:o 13 laeiksi kauppakaaren 10 luvun, kuluttajansuojalain 7 ja 11 luvun ja kuluttajavalituslautakunnasta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Nikula: Arvoisa puhemies! Pysähdyin matkalla puhujakorokkeelle, kun kuulin, että puhemiesneuvosto ehdottaakin asiaa talousvaliokuntaan. Tämähän on lakivaliokunnan asioita mitä tyypillisimmillään, mutta on myös yleisesti tiedossa, että lakivaliokunnan työmäärä on muodostumassa aivan kohtuuttomaksi, joten se on sinänsä ymmärrettävää. En halua tässä olla poikki puolin puhemiesneuvoston ehdotusta vastaan.

Tämä on hyvin tarpeellinen lakiesitys. Vallinnut lama on opettanut Suomen kansalle kohtuuttoman kovalla tavalla, mitä takauksen antaminen merkitsee. Velkasaneerauksen kautta ovat takaajat vielä joutuneet hyvin yllättäviin tilanteisiin, kun päävelallinen on voinut saada velkoja ja korkoja anteeksi mutta ne täyteen määrään peritäänkin sitten takaajalta, ellei käy sillä tavoin, että myös takaaja täyttää velkasaneerauksen ehdot, jolloin hänen osaltaan päästään ehkä samaan tilanteeseen.

Mutta joka tapauksessa on syntynyt hyvin vaikeita ja hankalia tilanteita. Takauksia annettiin 80-luvulla hyvin huolimattomasti. Niitä pidettiin muodollisuuksina, ja mikä pahinta, rahallitokset myös antoivat ymmärtää, että takauk-

sen antaminen on jonkinlainen muodollisuus, joka nyt tarvitaan, että velallinen voi sitten nostaa rahat pankista. Kun ihmisten maksukyky yleisesti työttömyyden ja laman iskemänä huononi ja useilta romahti, takaajat joutuivat vakaaviin vaikeuksiin. Silloin tietysti tulivat näkyviin myös ne kaikki ongelmat, joita takausta koskeviin vanhoihin säännöksiin liittyy.

Säännöksethän tulevat tänä vuonna olleeksi voimassa 260 vuotta. Vuoden 1703 lain säännöksiä kauppakaareissa sovelletaan, ja nyt sinne ehdotetaan lisättäväksi sitten oikeusministeriössä tapahtuneen, sinänsä tunnustusta ansaitsevan valmistelun johdosta säännökset, jotka painottavat luoton antajan vastuuta, siis lähinnä rahalaitoksen vastuuta, takaajan aseman turvaamisessa. Usein velkasuhteessa, jossa vakuutena käytetään henkilötakausta ja velallisena on joku toinen ihminen, pankkijan on ainoa, jolla on ammattitaitoa, ja nykyiset säännökset ovat hyvin pitkälle antaneet pankille mahdollisuuden pysyttyä passiivisena ja jättää maallikoille oikeus asemansa selvittämisen.

On myönteistä, että nyt pankin, siis luoton antajan, tietojenantovelvollisuutta lisätään ja että tehdään tavallaan mahdottomiksi sellaiset panttaukset, joita esimerkiksi yrittäjäperheissä on annettu, joissa perheenjäsenet ovat antaneet pankille yleistakauksen ja sen puitteissa sitten yritystä luototetaan ja luotto voi vaihdella hyvin merkittävästi ja yleensä silloin, kun luotto on korkeimmillaan, luototus katkeaa ja perheyritys menee nurin ja perheenjäsenet menettävät omaisuutensa takaajina. Tämän tapainen tilanne ei enää tämän säännösten hyväksymisen ja voimaantulon jälkeen voisi tulla yllättäen, vaan ihmiset olisivat takaajina aina tietoisia siitä, mikä on heidän sitoumuksensa määrä ja sisältö.

Kun asiaa nyt talousvaliokunnassa selvitelään, niin muutamaan asiaan on mielestäni syytä näin lähetekeskustelussa kiinnittää huomiota. Ensinnäkin säännökset siitä, miten nuo selvitykset on takaajalle annettu, näyttävät vähän pyöreähköiltä. Edes sitä, että selvitykset tulisi antaa kirjallisesti, ei lakitekstistä käy ilmi. Tässä mielessä on tietysti hyvin tarkkaan pyrittävä siihen, että takaaja saa todella täsmällisesti tiedon ja sillä tavoin, että hän voi myös kerrata sitä, mitä hänelle on annettu tietoon, eli kirjallinen muoto näyttäisi aika välttämättömältä.

Sitten, arvoisa puhemies, säännösten voimaantulo on ehdotettu pääsääntöisesti sellaiseksi, että vasta lain voimaantulon jälkeen annettavat sitoumukset saavat nyt lakiehdotuksessa ole-

van suojan. Tämä on vähän ongelmallista. Tietysti on oikein, että lait tulevat voimaan sillä tavoin, että ne eivät järkytä vanhoja oikeussuhteita, mutta tämän tapaisissa tilanteissa, joissa suojataan heikommassa asemassa olevaa, tavallista ihmistä, on myös perusteltua noudattaa sellaista voimaantulojärjestystä, että jo annettuihin takaussitoumuksiin tulee soveltaa näitä säännöksiä. Eräitä näistä tullaan soveltamaan, lähinnä tiedonantovelvollisuutta, mutta lakiehdotuksessa on hyvin tärkeä säännös siitä, että jos luoton antaja laiminlyö tiedonantovelvollisuuden, voidaan takaussitoumusta sovitella. Siis jos luoton antaja ei olekaan kertonut takaajalle kaikkea sitä, mitä takaajalle pitää kertoa, tai laiminlyönyt muuten pitää takaajan tietoisena päävelallisen esimerkiksi maksuhäiriöstä tai muista, takauksen määrä alenee. Pahimmassa tapauksessa luoton antajan näkökulmasta takaaja vapautuu kokonaan takauksesta.

Puhemies! Minusta tällaisen sovittelusäännöksen pitäisi voida tulla voimaan myös sellaisiin sitoumuksiin, jotka on annettu ennen lain voimaantuloa. Tietysti tiedonantovelvollisuus laiminlyödään vasta lain voimaantulon jälkeen. Tämä on yleinen periaate heikommassa asemassa olevien suojaksi annettujen säännösten voimaantulosta. Kun kysymys on yleisestä kohtuusperiaatteesta, kun se on korkeimman oikeudenkin ottamien ennakkopäätösten mukaan yleisenä oikeusperiaatteena meillä vallitseva, ei voida väittää esimerkiksi pankkimaailmasta, että tämä tulisi ikään kuin taannehtivasti tai yllättäen voimaan.

Ed. A i t t o n i e m i: Herra puhemies! Olen hieman toista mieltä kuin ed. Nikula lain käsittelyvaliokunnasta. Keskeisiltä osiltaan tämä on mitä tyypillisimmin talousvaliokunnan käsittelyalaa, mutta siitähän me tietysti erimielisyytemme sovimme kahvikupin ääressä.

Takaa miestä, maksa velat. Tämä vanha hokema on kuluneiden vuosien aikana konkretisoitunut kovin surullisella tavalla monen suomalaisen osalta. Tämäkään lainsäädäntö, joka nyt on esitelyssä ja matkalla valiokuntaan, ei tule kovin suuresti estämään tällaisia surullisia tapahtumaketjuja tulevaisuudessa.

Valtaosin tässä on kysymys informaatiosta, joka nyt lain velvoituksiin pyritään antamaan pankkien suoritettavaksi nimenomaan takuumiehen suuntaan niistä olosuhteista, joissa velan ottaja on, ehkä aikaisempien velkojen määrä ja yleensä maksukykyisyys. Toisin sanoen pyritään

luotaamaan riskejä, jotka takuumiehelle aiheuttavat.

Hyvän pankkitavan mukaan näin olisi pitänyt olla jo tähän saakka suomalaisissa pankeissa. Varmasti monissa on ollutkin pankinjohtajan vakaana tehtävänä ja tarkoituksena informoida takuumiestä niistä riskeistä, joihin hän sitoutuu. Valitettavasti nämä tapaukset ovat olleet vain harvinaisia. Yleensä on lähdetty siitä, että takaaja on ollut pelkästään velan ottajan informaation varassa, ja se on ollut usein valheellista. Henkilö, joka on takuuseen mennyt, ei ole tiennyt riskejä olletikin, kuten useissa tapauksissa on mainittu, kun velan ottaja ja vielä pankkimiehen vahvistamana on antanut takuumiehelle sellaisen kuvan, että kyseessä on lähinnä muodollisuus. Totta kai valistunut takaaja tietää, että takauksessa ei ole koskaan muodollisuudesta kysymys vaan riskistä, mutta hyvin helposti tällaiseen ansaan mennään.

Erityisen surullisia ovat olleet tapaukset, joissa eläkeläispariskunnat pitkän elämäntyön jälkeen saatuaan oman asunnon itselleen, ehkä itse rakentamalla, ovat katsooneet turvanneensa itselleen vanhuuden päiviksi turvallisen elämän ja ovat eräänä päivänä joutuneet vastaamaan takauksistaan, joko omien sukulaistensa tai vieraiden suhteen, joihin ovat varomattomuuttaan menneet. Aivan surullinen mutta jokapäiväinen tapaus on ollut se, jossa pariskunnalla on ollut 500 000 markan markkinahintainen asunto. He ovat menneet takaukseen 250 000 markan velasta yhdessä kolmen muun henkilön kanssa. Eräänä päivänä tuo velka on tullut maksettavaksi, korkoineen kuluineen ehkä 300 000 ja ylikin. On havaittu, että kolme muuta takuumiestä on tehty varattomiksi ja omavelkaisen yhteisvastuullisen takauksen kautta eläkeläispariskunta on joutunut maksamaan velat. Omakotitalo, jonka he ovat rakentaneet vanhuutensa päiviksi, on myyty 200 000 markan hinnasta pakkohuutokaupassa. Tämän jälkeen, kun vastattavat velat ovat olleet yli 300 000 markkaa, eläkeläiset ovat joutuneet lopun elämänsä maksamaan velkoja omista pienistä eläkkeistään, sikäli kuin ovat ulosottokelpoisia. Ei elämä enää huonommin voi mennä.

Näitä tapauksia on suomalaisessa yhteiskunnassa tällä hetkellä lukemattomia, varmasti tuhansia. Kansanedustajatkin ovat saaneet yhteyksiä näiltä ihmisiltä, usein itkeviltäkin ihmisiltä siitä, miten onnettomasti elämä on mukavan tulevaisuuden sijasta loppujen lopuksi kääntynyt.

Pari asiaa haluan lakiehdotukseen liittää, kun se valiokuntaan menee.

Ensinnäkin olen lähtenyt siitä, että henkilötakaukset pitäisi Suomessa, jos ei nyt aivan kieltää, niin lailla rajoittaa tiettyyn markkamäärään. Henkilötakauksia olisi sellaisissa lainoissa, jotka annettaisiin vipin muotoisesti, ehkä 50 000, ehkä enimmillään 100 000 markkaa, ja niissä pitäisi aina pankissa ottaa takaajaksi ilmoitautuvan henkilön varallisuus huomioon myös sen informaation lisäksi, joka annetaan velallisen maksukyvyistä ja tulevaisuuden suunnitelmista. Näin ollen varauduttaisiin siihen, että henkilötakauksista ihmiset eivät joutuisi lopulliseen perikatoon eikä elämä menisi aivan kokonaisuudessaan. On 50 000—100 000 markkaa rahaa sekkin, mutta monelle ihmiselle sen kirpaisun jälkeen antaisi mahdollisuuden elämään, myös eläkeläisille, tällä tavalla takuuvastuun rajoittaminen henkilötakauksissa.

Toinen asia on se, että kun mennään neljän ihmisen takauksiin, joissa on omavelkaisia ja yhdessä vastataan kaikesta, yleensä on niin, että mukana on vain yksi sellainen, joka takuun realisoituessa pystyy maksamaan. Kuten äsken puhuin eläkeläispariskunnasta, muut ovat olleet jo alun perin tyhjiä ihmisiä ja takuukelvottomia tai sitten ovat tehneet itsensä tyhjiksi sopivasti ennen kuin takuuvastuu astuu voimaan. Näin ollen tämä yksi ihminen tai kaksi ihmistä, eläkeläispariskunta, joutuu vastaamaan veloista. Pitäisi kuitenkin harkita myös sitä mahdollisuutta, että jokainen vastaisi omasta osuudestaan takuusummaa, jolloin se tietysti merkitsi myös sitä, että pankin tulisi tarkoin selvittää, ovatko henkilöt periaatteessa takuukelpoisia. Nämä yhden ihmisen vastattaviksi aiheutuvat velat ja takuusummat ovat yleensä olleet kaikkein dramaattisimpia. Joku on ollut takaamassa 100 000:n summaa ja ajattelee, että kun meitä on neljä, ei siitä minulle tule kuin 25 000. Eräänä päivänä sanotaan, että muilta ei ole mitään tulossa, tässä on lasku, maksa se 100 000 markkaa, muut ovat tyhjiä poikia.

Kolmas asia, joka nyt ei ole ehkä niin ajankohtainen, on että puolisoloiden välisissä velkasuhteissa puoliset panttaavat omaisuutensa yleispanntauksella yhteisten velkojen vakuudeksi. Tässä on aiheutunut monta kertaa armeijaerityisesti naispuolisille perheenjäsenille. Pankinjohtajat ovat antaneet lisälainaa informoimatta siitä aviopuolisoa lainkaan tämän yleispanntauksen pohjalta. Eräänä päivänä sitten, kun alkavat kellot kumista ja mennään pankkiin yhdessä selvittämään, mitä on loppujen lopuksi lainaa otettu, voi aviopuoliso

ehkä huomata, että vastoin hänen tietojaan lainasumma on lisääntynyt kaksin-, kolminkertaiseksi. Se on katkera systeemi sekin. Avioliitossa pitäisi tietysti nämä asiat selvittää keskenään ja kummankin aviopuolison tietää, missä mennään. Mutta elämähän ei ole tällaista. Näin olen pankin pitäisi ottaa vastuu myös siitä, että velkasumman lisääntyessä toinenkin puoliso, joka on myös vakuuksien omistaja, tulisi informoiduksi tästä asiasta.

Ed. Hautala merkitään läsnä olevaksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

valtiovarainvaliokuntaan:

14) Hallituksen esitys n:o 15 laeiksi perintö- ja lahjaverolain, verotuslain 85 §:n ja moottoriajoneuvoverosta annetun lain 31 §:n muuttamisesta

talousvaliokuntaan:

15) Asetus Singaporen kanssa tehdyn tekstiilituotteiden kauppaa koskevan sopimuksen voimaansaatamisesta (A 1)

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi perjantain täysistuntoon:

16) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 2 (HE 299/1993 vp)

17) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 4 (HE 283/1993 vp)

18) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 5 (HE 321/1993 vp)

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on ensi perjantaina kello 13 ja valtioneuvoston kyselytunti ensi torstaina kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 15.03.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio